

7.8.2024

Sosiaali- ja terveysministeriölle:

**Pirkanmaan hyvinvointialueen lausunto luonnoksesta valtioneuvoston
asetukseksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun
asetuksen muuttamisesta (VN/14348/2024)**

Sosiaali- ja terveysministeriö on pyytänyt lausuntoa sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun asetuksen muuttamisesta. Todistuksista ja lausunnoista perittävien asiakasmaksujen jatkovalmistelua varten hyvinvointialueita pyydetään tuottamaan valmistelun tueksi tietoa hyvinvointialueen antamien todistusten ja lausuntojen määristä sekä niistä saatavista asiakasmaksutuloista. Samalla mahdollisuuksien mukaan ministeriö pyytää tietoa alla olevasti eriteltynä:

- Lääkäriinlausunnot ajokorttia varten
- Lääkäriinlausunnot aselupaa varten
- Muut säädöspohjaiset lausunnot ja todistukset (jos tieto jo koottuna)
- Muut (ei-säädöspohjaiset) todistukset (jos tieto jo koottuna).

Lisäksi hyvinvointialueita pyydetään arvioimaan todistuksista ja lausunnoista perittävän asiakasmaksun nykyisen enimmäismäärän suhdetta todistusten/lausuntojen tuottamisen kustannuksiin (maksujen kustannusvastaavuus).

Tietoa tarvitaan, jotta todistuksista ja lausunnoista perittävän maksun enimmäismäärään valmisteltavan korotuksen vaikutukset hyvinvointialueen rahoitukseen voidaan arvioida hyvinvointialueiden rahoituksen turvaavalla tavalla.

Ministeriön mukaan ehdotuksen tavoitteena on sopeuttaa julkista taloutta yhteensä 150 miljoonalla eurolla vuoden 2025 alusta alkaen asiakasmaksuasetuksen muutoksella korottamalla asiakasmaksujen enimmäismääriä.

Asiakasmaksujen enimmäismääriin ehdotetut korotukset antaisivat hyvinvointialueille mahdollisuuden periä vuodessa arviolta 150 miljoonaa euroa enemmän asiakasmaksuja. Hyvinvointialueet päättävät kuitenkin itse maksujen suuruudesta niissä rajoissa, jotka asiakasmaksulainsäädäntö asettaa. Valtionvarainministeriö valmistelee samanaikaisesti hyvinvointialueiden rahoituksesta annettuun lakiin muutosta, joka mahdollistaisi asiakasmaksukorotuksilla saatavan maksutulon vähentämisen etukäteen hyvinvointialueiden valtion rahoituksesta. Rahoituslain edellä mainittu muutos tulisi voimaan 1.1.2025.

Pirkanmaan hyvinvointialue lausuu asetusmuutosluonnoksesta seuraavaa:

Asiakasmaksujen ylärajan korotus

Perusterveydenhuollon maksuja korotettaisiin pääsääntöisesti 22,5 prosentilla ja erikoissairaanhoidon maksuja pääsääntöisesti 45 prosentilla. Korotukset tulisivat voimaan vuoden 2025 alusta. Korotukset eivät koskisi asiakasmaksulaissa säädettyä maksukattoa, maksua käyttämättä ja peruuttamatta jätetystä palvelusta, maksuttomiksi säädettyjä palveluja tai sellaisia asiakasmaksuja, jotka määräytyvät maksukyvyn ja perhesuhteiden mukaan.

Korotukset ovat hyvin merkittävät, ja voivat olla osalle asiakkaita todella hankalia maksaa maksukatosta huolimatta. Asiakasmaksut ovat Suomessa jo mykyisin kansainvälisesti verrattuna korkeat. Asiakkaille voidaan jatkossakin tehdä maksuohjelmia, maksujen alentamisia tai maksuvapautuksia. Maksuvapautuksia tulee kuitenkin myöntää tasapuolisen kohtelun vuoksi yhtenevin perustein. Se taas edellyttää yhtenäisiä kriteereitä, kuten tulojen ja varallisuuden määrää. Näiden asiakaskohtainen selvittäminen on hyvin aikaa vievää ja byrokraattista myös asiakkaalle.

Suunniteltu asiakasmaksujen korotus tulee todennäköisesti lisäämään terveyseroja. Tutkimukset osoittavat, että esimerkiksi suun sairaudet ovat yleisempiä ja suun terveystalvelujen käyttö vähäisempää alemmissa tuloluokissa eli eniten palveluja tarvitsevat käyttävät niitä vähiten. Suun terveydenhuollon asiakasmaksut ovat jo nyt sillä tasolla, että ne ovat osalle väestöä este heidän tarvitsemiensa palvelujen käytölle. Julkisen terveydenhuollon asiakasmaksut on määritelty siten, että potilaan maksettavaksi jäävä osuus suusairauksien hoidosta on huomattavasti suurempi kuin muiden kroonisten sairauksien hoidosta.

Asiakasmaksujen suhteen tulee huomioida, että korotuksessa on kyse ylärajojen nostosta, ja varsinaisesti maksut määritellään aluekohtaisesti. Päätökset niistä tekee kunkin alueen aluevaltuusto. Rahoituksen vähennys tehdään kuitenkin korotuksen ylärajan mukaisesti. Maksukatto, perimättä jäävät asiakasmaksut sekä annetut maksuvapautukset pienentävät merkittävästi laskennallista asiakasmaksutuottoa.

Todistuksista ja lausunnoista perittävät asiakasmaksut

Perusterveydenhuollossa laaditaan paljon todistuksia, joista kuitenkin valtaosa ovat maksuttomia. Perusterveydenhuollossa maksuttomia todistuksia ovat:

- erityiskorvattavia lääkkeitä, sv-päivärahaa, kuntoutusta tai psykoterapiaa varten annettu B-lausunto. Kuntoutusrahaa varten laaditut todistukset ovat maksullisia.
- A-todistus (esimerkiksi todistus työnantajalta haettavaa sairauslomaa varten, todistus työnantajaa varten lapsen sairaudesta tilapäistä hoitovapaata varten). Maksuton myös erikoissairaanhoidosta annettuna.
- todistus lääkinnälliseen kuntoutukseen liittyviä apuvälineitä varten
- lähete sairaalaan
- MT1 lausunto

- todistus tartuntataudista
- joukkorokotustodistus
- neuvola- ja kouluterveydenhuollon todistukset (esimerkiksi jälkitarkastustodistus äitiyspäivärahaa varten)
- todistus potilaan kuljetuksesta = matkatodistus
- kutsuntatarkastustodistus = lääkärinlausunto puolustusvoimia varten
- uusintatarkastuslausunto palveluskelpoisuudesta, jos puolustusvoimat on määrännyt tai lähettänyt asiakkaan palveluskelpoisuustutkimukseen
- kuolintodistus
- matkatodistus tai koulukyytilausunto sairauden perusteella
- todistus koululiikuntaa tai kouluruokailua varten
- todistus isyysveritutkimuksen suorittamisesta
- todistus invalidipysäköintitunnusta varten
- todistus toiseen sairaanhoitolaitokseen pääsemistä varten
- todistus sairaanhoidon vuoksi tarpeellisen lääkinnällisen toimenpiteen suorittamista varten (esimerkiksi raskauden keskeyttäminen ja sterilointi)
- ELY:lle/työvoimaviranomaiselle viranomaisen pyynnöstä annettava todistus työttömän terveystarkastuksesta
- viranomaisen pyytämä lääkärinlausunto (esimerkiksi holhous- tai lastensuojeluasioissa)

Maksulliset todistukset siis muodostavat pienemmän osan perusterveydenhuollon lääkäreiden todistustaakasta. Pitkäaikaisia sairauksia sairastavien ajokorttitodistukset on mielekästä laatia sen tahon toimesta, joka tuntee potilaan terveydentilan ja kantaa potilaan sairauksista hoitovastuun. Tämä on kokonaisjärjestelmän kannalta kustannustehokkain ja asiakaslähtöisin tapa, lisäksi se parantaa ajoterveyttä ja liikenneturvallisuutta. Ajokorttitodistuksia Pirkanmaalla laaditaan sekä

yksityisen terveydenhuollon toimesta pääasiallisesti perusterveille henkilöille silloin kun potilas on niin valinnut. Sen sijaan julkisessa perusterveydenhuollossa ajokorttitodistuksia laaditaan juuri iäkkäille, pitkäaikaissairaille ja niillä alueilla, joissa yksityisen sektorin palveluita ei ole tarjolla.

Pirkanmaan hyvinvointialueella perusterveydenhuollossa on käytössä 11 eri potilastietojärjestelmää, ja niissä ei ole mahdollista tilastoida erikseen eri todistustyyppisiä. Kokonaisuutena maksullisia todistuksia on laadittu vuonna 2023 perusterveydenhuollossa 8.300 kpl ja laskutettuja asiakasmaksuja kertynyt 450.000 euroa.

Erikoissairaanhoidossa vuonna 2023 laadittiin maksullisia todistuksia 11.670 kpl ja maksuja kertyi 240.100 euroa.